

प्रदेश सरकार
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सुदूरपश्चिम प्रदेश, धनगढी, नेपाल

“प्रादेशिक पर्यटन गुरुयोजना तयारी”

कार्य गर्न सेवाप्रदायकको लागि तयार गरिएको

कार्यक्षेत्रगत शर्त
(Terms of Reference)

परामर्श खरिद गर्ने निकाय :

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सुदूरपश्चिम प्रदेश, धनगढी, नेपाल

फोन नं. ०९१-५२४२२८

Email: moitfesudurpaschim@gmail.com

जनक शर्मा
प्रमुख कार्यकारी अधिकारी

१. पृष्ठभूमि

सुदूरपश्चिम प्रदेश अनुपम प्राकृतिक सौन्दर्यता, प्रचुर जैविक विविधता, बहुजातीय, बहुभाषीय, बहुधर्म र सामाजिक विविधता एवं ऐतिहासिक, पुरातात्विक तथा साँस्कृतिक सम्पदाले भरिपूर्ण गन्तव्यस्थलको रूपमा रहेको छ। यस प्रदेशले यस्ता सम्पदालाई विश्व सामुप्रस्तुत गर्दै विश्व पर्यटन बजारलाई आकर्षित गरी अत्यधिक लाभ लिन सक्ने क्षमता अभिवृद्धि गर्नु आजको आवश्यकता रहेको छ। पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान गरी ती क्षेत्रमा पूर्वाधारको एकीकृत एवं समन्वयात्मक विकासका सम्भावनालाई अवसरको रूपमा उपयोग गरी प्राप्त लाभको न्यायोचित वितरण गर्न सके यस बाट आसातित उपलब्धी हासिल गर्न सकिन्छ तर यथेष्ट श्रोत, तथ्याङ्क एवं सूचनाको अभावमा यस्ता कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सकिएको छैन।

यस सुदूरपश्चिम प्रदेशको उत्तरतर्फ अपी, जेठी बहरानी तथा सैपाल हिमश्रृंखला अन्तर्गतका हिमालको मनोरम दृश्यावलोकन गर्न सकिन्छ भने पहाडी क्षेत्रका जैविक विविधता र समथर तराईको मनमोहक भू दृश्यले असंख्य पर्यटक आकर्षित गर्नसक्ने संभावना रहेको छ। जैविक विविधताले भरिपूर्ण अपीनम्पा संरक्षण क्षेत्रका साथै विश्वकै सबैभन्दा ठूलो बाढसिगाको वन रहेको शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज र धार्मिक तथा हिमाली जैविक विविधताको रूपमा परिचित खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज जस्ता संरक्षित क्षेत्रले यस प्रदेशको जैविक विविधता तथा पर्यापर्यटनको प्रतिनिधित्व गरेको छ।

यस प्रदेश धार्मिक तथा साँस्कृतिक हिसावले समेत धनी प्रदेश हो। विभिन्न जात जाती तथा धर्म संस्कृतिका मठ मन्दिर, गूम्बा लगायत लोकबाजा, पञ्चेबाजा, भजन, देउडा नाँच, हुडके नाँच, हुरदुगाँ नाँच, सखिया नाँच, मयुर नाँच, लाखे नाँच, भौँकी नाँच, पुतली नाँच तथा विभिन्न चाड पर्वहरू जस्तो भुवो पर्व, विशु पर्व, माघे संक्रान्ति, ओल्के तिहार यस क्षेत्रका महत्वपूर्ण संस्कृतिहरू मनाउने गरेको पाइन्छ। पर्यटन सेवाबाट प्राप्त हुने लाभ स्थानीयसमुदाय र जनतामा पुऱ्याउन ग्रामीण पर्यटकीय कृयाकलापको विस्तार तथा अभिवृद्धि गर्ने र त्यसका लागि नयाँ पर्यटनस्थलको खोजी, पहिचान, पर्यटन पूर्वाधार विकास, पर्यटकलाई उपलब्ध गराउने सेवाको गुणस्तरमा वृद्धि, सहज पहुँच, सुरक्षित गन्तव्य, बसाईको अवधि लम्ब्याउने जस्ता विविध पक्षलाई समेटेरी पर्यटन विकास सम्बन्धी गुरुयोजना निर्माण गरी सार्वजनिक, सामुदायिक तथा निजी क्षेत्र समेतको संयुक्त साभेदारीमा पर्यटन क्षेत्रको समग्र विकास गर्नु आवश्यक रहेको छ। साथै पर्यटनलाई प्रदेशवासीको विकासको मुख्य आधारको रूपमा विकास गर्न जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने, प्रदेशका पर्यटकीय सम्पदा तथा स्थलहरूको पहिचान, संरक्षण, सुधार र व्यवस्थापनमा स्थानीय सहभागिता जुटाई पर्यटन क्रियाकलाप विस्तार गर्ने, पूर्वाधारहरूको विस्तार गर्ने, प्रदेशका धार्मिक स्थलहरूको संरक्षण, प्रचार प्रसार र आवश्यक सेवा विस्तार गरी धार्मिक पर्यटनको प्रवर्द्धन, पदयात्रा पर्यटन, पर्वतारोहण र पर्यावरणीय पर्यटनको विकास गर्ने, साँस्कृतिक पर्यटनको विकास, व्यापार पर्यटनको विकास स्थानीय जनशक्तिको दक्षता अभिवृद्धि, प्रचार प्रसार, प्रवर्द्धन र बजार व्यवस्थापन गर्ने आदि कार्यहरू गर्नुपर्ने देखिन्छ।

सुदूरपश्चिम प्रदेश साहसिक पर्यटनका लागि पनि प्रमुख सम्भावना बोकेको महत्वपूर्ण गन्तव्य हो। नीजि क्षेत्रको सहभागितामा साहसिक हिमाल आरोहण, क्यानोयिङ, प्याराग्लाइडिङ, वन्जी जम्पीङ, स्काई साइकलिङ, जिप फ्लाईङ लगायत विभिन्न किसिमका साहसिक गतिविधिहरूको समेत विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ। पर्यटनको विकासमा नीजि क्षेत्रको उल्लेखनिय सहभागिता अपरिहार्य रहनुपर्ने वर्तमान अवस्थामा यस प्रदेशमा आशातित सहभागिता हुन सकेको देखिदैन। यस परिवेशमा विभिन्न किसिमको गतिविधिलाई पूर्ण वजारीकरण गर्दै नयाँ गतिविधिहरूको विकास गर्नु आजको आवश्यकता हो।

नेपालको "पर्यटन नीति २०६५" ले समेत पर्यटन उद्योगको विकास एवं विस्तारकोलागि क्षेत्रगत विकासका अवधारणा सहित गुरुयोजना तर्जुमा गरी त्यसलाई आवधिक योजना तथा वार्षिक कार्यक्रममा समावेश गरी प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिएको सन्दर्भमा सुदूरपश्चिम प्रदेशमा समग्र पर्यटनको वस्तुस्थिती अध्ययन गरी भावी कार्ययोजना समेत रहेको गुरुयोजना निर्माण गर्न आवश्यक रहेको छ।

जनक पाथ्या
महाशाखा प्रमुख

२. गुरुयोजना निर्माणको औचित्य

पर्यटन क्षेत्रले यस प्रदेशको अर्थतन्त्रमा करिब १० प्रतिशतको योगदान गरेको अनुमान छ तर राष्ट्रिय तथ्याङ्कले यस क्षेत्रको कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा करिब २ प्रतिशतको मात्र योगदान गरेको देखाउछ । यस क्षेत्रले प्रदेशको अर्थतन्त्रमा उल्लेख्य योगदान गर्न सक्ने सम्भावना भएर पनि अपेक्षा अनुसार योगदान गर्न सकेको छैन तसर्थ भविष्यमा यस क्षेत्रको पूर्ण विकास गरी यसलाई प्रदेश समृद्धिको एक महत्वपूर्ण आर्थिक तथा सेवा क्षेत्रको रूपमा विकास गर्नको लागि पर्यटन क्षेत्रको गुरुयोजना निर्माण गर्ने प्रयोजनको लागि यो कार्यशर्त तयार गरिएको हो ।

प्रदेशका प्राकृतिक, सांस्कृतिक, जैविक तथा मानव निर्मित सम्पदाहरूको खोज, संरक्षण, सम्बर्द्धन एवं विकास गरी सुदूरपश्चिम प्रदेशलाई पर्यटकीय दृष्टिले आकर्षक गन्तव्य स्थलको रूपमा विकास गरी सर्वसाधारणको जीविकोपार्जनका लागि रोजगारीका अवसर लगायत उत्पादनशीलता, जनताको जीवनस्तर र आर्थिक बृद्धि दर सँगसँगै राजस्वमा थप योगदान पुऱ्याउन गुरुयोजनाको आवश्यकता रहेको छ । प्रदेशका ग्रामीण क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको स्वामित्वमा प्रतिस्पर्धा र गुणस्तरीय पर्यटन सेवाको विकास गरी विद्यमान पर्यटकीय पूर्वाधार सञ्चालनमा सुधार ल्याउनुका साथै प्रदेश भित्रका नयाँ पर्यटकीय सम्भावना भएका क्षेत्रमा पूर्वाधार विकासतर्फ लगानी प्रबर्द्धन गर्न एक गुरुयोजना निर्माणको औचित्य देखिन्छ । यस गुरुयोजनाले सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारले पहिचान गरेका मुख्य पाँच वटा करीडोरहरूको विकास मार्फत समग्र पर्यटकीय क्षेत्रको विकास गर्ने सोचलाई कार्यान्वयनमा लैजानका लागि दिशानिर्देश गर्नेछ ।

३. पर्यटन गुरुयोजना निर्माणको प्रमुख उद्देश्य

सुदूरपश्चिम प्रदेशमा दिगो एवं योजनाबद्ध पर्यटन विकासका लागि "प्रादेशिक पर्यटन गुरुयोजना तयारी" गर्नु मुख्य उद्देश्य हो ।

गुरुयोजनाका विशिष्ट उद्देश्य निम्नानुसार छनः

१. प्रदेशको दिगो पर्यटन विकासको अवस्था, प्रमुख समस्या, अवसर र चुनौतिहरू विश्लेषण गर्नु ।
२. सुदूरपश्चिम प्रदेशमा पर्यटन विकास र व्यवस्थापनका विभिन्न आयामहरूमा सुधारका लागि १० वर्षे (२०७७-२०८६) रणनीति, कार्यनीति, कार्यक्रम र नतिजा खाका सहितको "प्रादेशिक पर्यटन गुरुयोजना तयारी" निर्माण गर्नु ।

४. कार्य क्षेत्र

यस अध्ययनको कार्यक्षेत्र सुदूरपश्चिम प्रदेशका ९ जिल्लाहरू रहेका छन । यस प्रदेशका ९ जिल्लाहरूलाई आधार मानी पर्यटक र पर्यटन व्यवसायको विश्लेषण, पर्यटन सम्बन्धि शासकिय सुधार र संस्थागत संरचना सुधार, पर्यटकीय गन्तव्यको दिगो विकास र व्यवस्थापन, प्रचार प्रसार र ब्राण्डिङ्ग, पर्यटन क्षेत्र र अन्य क्षेत्र बीचको सम्बन्ध विकास, पर्यटन जनशक्ति उत्पादन र व्यवस्थापन, पर्यटन पूर्वाधार विकास लगायतका विषयहरू समेटी आवश्यक सरसल्लाह तथा सुझाव अनुसार प्रदेशमा दिगो एवं योजनाबद्ध पर्यटन विकासका लागि प्रदेश पर्यटन विकास गुरुयोजना निर्माण गर्ने ।

५. परामर्शदाताले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरूः

- ५.१ सुदूरपश्चिम प्रदेशमा आउने आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरूको संख्या, संख्याको गतिशीलता, संख्याको समुहगत तथा भौगोलिक वितरण, संख्याको १० वर्षे प्रक्षेपण, पर्यटकहरूको मुख्य गतिविधिहरू, बसाई र खर्च गर्ने प्रवृत्ति र मनोवृत्ति विश्लेषण गर्नु ।

3 जनक पाध्या
महाशाखा प्रमुख

- ५.२ विदेशी मुद्रा आर्जन, राजस्व संकलन, रोजगारी सिर्जना र कुल ग्राहस्थ्य उत्पादनमा आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटनले गरेको योगदानको विश्लेषण गर्नु र भविष्यमा यस क्षेत्रको विस्तार र विकास पश्चात हुनसक्ने योगदानको प्रक्षेपण गर्नु ।
- ५.३ पर्यटन गतिविधिले सामाजिक तथा सांस्कृतिक र वातावरणमा पारेको वा पार्न सक्ने सकारात्मक र नकारात्मक प्रभावको विश्लेषण गर्नु ।
- ५.४ पर्यटकीय पूर्वाधार (होटल, पदमार्ग, सडक, एयरपोर्ट, खानेपानी, सुचना प्रविधि आदि) को अवस्था बारे तथ्यांक संकलन र विश्लेषण गर्नु ।
- ५.५ पर्यटकीय गन्तव्यमा उपलब्ध होटल, होमस्टे तथा अन्य पर्यटन सेवा तथा मापदण्ड बारे तथ्यांक संकलन र विश्लेषण गर्नु ।
- ५.६ सुदूरपश्चिम प्रदेशको पर्यटन क्षेत्रमा सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रले गरेको लगानीको विश्लेषण गर्नु ।
- ५.७ पर्यटन क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथ्यांक संकलन, विश्लेषण र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.८ सुदूरपश्चिम प्रदेशको पर्यटकीय गन्तव्यहरूको अवस्था तथा गन्तव्यको दिगो विकास र व्यवस्थापनमा रहेका समस्या र चुनौतीहरू पहिचान गर्नु ।
- ५.९ पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा धार्मिक तथा सांस्कृतिक पर्यटन, कृषि पर्यटन, पर्या-पर्यटन, साहसिक पर्यटन, ग्रामीण पर्यटन, समुदायमा आधारित पर्यटन, होमस्टे, खेल पर्यटन तथा साहित्यिक पर्यटन विस्तार र सुदृढीकरणका सम्भावनावारे अध्ययन गर्नु ।
- ५.१० पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा उपलब्ध सुरक्षा, उद्धार र उपचारको अवस्था विश्लेषण र नक्साङ्कन गर्नु ।
- ५.११ पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा संभावित पर्यटन प्याकेज विकास गर्नु ।
- ५.१२ पर्यटकीय गन्तव्यहरू र गन्तव्यमा उपलब्ध प्याकेज विश्लेषण गरी गन्तव्यहरूको बर्गिकरण गर्नु र प्रदेशभित्रका संभावित क्षेत्रको जोडिनु गर्नु ।
- ५.१३ पर्यटक गेटवे, पर्यटकीय गन्तव्य, पर्यटक रुट र कोरीडोर लगायतका उपलब्ध संस्थागत संरचना आदिको नक्साङ्कन गर्नु ।
- ५.१४ स्थानीय, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय क्षेत्रमा ख्याती प्राप्त मुख्यमुख्य पर्यटकीय गन्तव्यहरू विचको कनेक्टिविटी विश्लेषण, नक्साङ्कन र गन्तव्यहरू विच साभेदारी (पार्टनरशिप) स्थापनाको सम्भावनाहरू पहिचान गर्नु ।
- ५.१५ पर्यटन क्रियाकलापलाई ग्रामीण क्षेत्रतर्फ प्रवाहित गर्दै रोजगारीका नयां अवसरहरू वृद्धि गर्ने र पर्यटन क्षेत्रबाट महिला, गरीब एवं पिछडिएका वर्ग लाभान्वित हुने व्यवस्था गर्न आवश्यक सामाजिक तथा आर्थिक सूधार र पूर्वाधारहरूको आवश्यकता पहिचान गर्नु ।
- ५.१६ जैविक विविधता, वातावरण संरक्षण तथा प्रदूषण नियन्त्रण र प्रदेशका सम्पदाहरूको विकास, संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्दा पर्यावरणीय पर्यटन (Eco-Tourism) को आवश्यकता औल्याउनुका साथै यसबाट वातावरणमा पर्नसक्ने नकारात्मक असरहरूको समाधानका उपायहरू पहिचान गर्नु ।
- ५.१७ रामसारमा सूचीकृत हुन सक्ने सम्भाव्य तालतलैयाको पहिचान एवं सम्भावना खोजी गर्नु ।
- ५.१८ पर्यटकीय गन्तव्यहरूलाई स्तरिय बनाउन पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन गर्न आवश्यक अल्पकालीन, मध्यमकालिन र दिर्घकालिन रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.१९ पर्यटकीय वस्तु तथा उपजको प्रचार प्रसार तथा ब्रान्डीडको अवस्था, पहिचान र प्रचार प्रसार तथा ब्रान्डीडमा रहेका समस्या र चुनौतीहरू पहिचान गर्नु ।
- ५.२० पर्यटकीय गन्तव्यको प्रचार प्रसार तथा विज्ञापनका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय रूपमा अपनाईने तरिका तथा प्रविधिबारे अन्वेषण गर्नु ।
- ५.२१ प्रदेशका पर्यटकीय गन्तव्य, पर्यटन वस्तु तथा उपजहरूको प्रचार प्रसार तथा ब्रान्डीडका लागि आवश्यक अल्पकालीन, मध्यमकालिन र दिर्घकालिन रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.२२ पर्यटकीय होटल तथा होम स्टेहरूमा खपत हुने खाद्यान्नको अवस्था पहिचान गर्नु ।

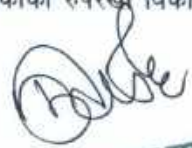

जनक पाठ्या

जनक पाठ्या
4 महाशाखा प्रमुख

- ५.२३ खाद्यान्न वस्तु उत्पादन गर्न वा कृषक तथा उद्योगसंग करार सम्झौता गर्न होटेल तथा होम स्टेहरूको चासो तथा मनोवृत्ति सर्वेक्षण तथा विश्लेषण गरी सम्बन्ध विस्तारका लागि रणनीति तथा कार्यनीति विकास गर्नु ।
- ५.२४ सुदूरपश्चिम प्रदेशमा पर्यटन क्षेत्रको स्थानीय अर्थतन्त्रसंग अग्र र पृष्ठ सम्बन्धका (Forward and Backward Linkages) विभिन्न आयामबारे विश्लेषण गर्ने र भविष्यमा कसरी पर्यटन क्षेत्रको सम्बन्ध स्थानीय अर्थतन्त्रसंग मजबुत गर्न सकिन्छ भन्नेबारे अध्ययन गर्ने र उपयुक्त रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम विकास गर्नु ।
- ५.२५ स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित लघुउद्यमको पहिचान गरी विकासका लागि आवश्यक रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रम विकास गर्नु ।
- ५.२६ पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक जनशक्तिको उपलब्धता, माग तथा समस्याहरूको सर्वेक्षण गरी विश्लेषण गर्नु ।
- ५.२७ पर्यटन क्षेत्रमा कार्यरत जनशक्तिको क्षमता र दक्षता अभिवृद्धीको लागि आवश्यक रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमको पहिचान गर्नु ।
- ५.२८ पर्यटन क्षेत्रमा आवश्यक जनशक्ति उत्पादन र व्यवस्थापनको लागि आवश्यक अल्पकालीन, मध्यमकालिन र दीर्घकालिन रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.२९ जनशक्ति उत्पादन र व्यवस्थापन, नतिजा खाकाको रूपरेखा विकास गर्नु ।
- ५.३० गन्तव्यहरूको विकासको लागि आवश्यक पूर्वाधारहरूको पहिचान गर्नु र प्रारम्भिक लागतको अनुमान गर्नु ।
- ५.३१ प्रदेशको पर्यटन क्षेत्रलाई नै रुपान्तरण गर्न सक्ने गरी मुख्य कार्यक्रम पहिचान गर्नु ।
- ५.३२ पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा पूर्वाधार निर्माणको लागि तीन तहको सरकार र निजी क्षेत्रको भूमिकाका लागि लगानीको उपयुक्त मोडेलको पहिचान गर्नु ।
- ५.३३ पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा निर्माण गर्नुपर्ने पूर्वाधारहरूको प्राथमिकीकरण गर्नु र पूर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक अल्पकालीन, मध्यमकालिन र दीर्घकालिन रणनीति तथा कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.३४ पर्यटन नीति, ऐन, नियम र संस्थागत संरचनाको विश्लेषण गरी समस्या र चुनौतीहरू पहिचान गर्नु ।
- ५.३५ नेपाल सरकारबाट बनेका पर्यटनसंग जोडिएका विगतका योजना र प्रदेश सरकारका नीति, कार्यक्रम तथा अवधारणाको विश्लेषण गर्नु ।
- ५.३६ नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानिय तह विचको अधिकारक्षेत्र, अन्तर सरकार समन्वय र सहकार्य विश्लेषण गर्नु ।
- ५.३७ लगानी र व्यवसाय संचालनका मुख्य अवरोधकहरू पहिचान गरी लगानी तथा व्यापार व्यवसाय अनुकूलन वातावरण सिर्जना गर्न लिनुपर्ने रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.३८ संशोधन तथा पुनरावलोकन गर्नुपर्ने पर्यटनसंग सम्बन्धित नीति, ऐन, नियम तथा कानूनहरूको पहिचान गरी बुँदागत रूपमा उल्लेख गर्नु ।
- ५.३९ शासकीय तथा संस्थागत संरचना सुधारको लागि आवश्यक रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमको विकास गर्नु ।
- ५.४० पर्यटन गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरेका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्न आवश्यक संस्थागत संरचना सिफारिस गर्ने ।
- ५.४१ पर्यटनसंग सम्बन्धित निकायहरूको संस्थागत संरचना र व्यवस्थापन एवं प्रशासकीय कार्यप्रणालीमा समन्वय ल्याई सम्पूर्ण सरोकारवालाहरू बीच आपसी सहकार्य र सहयोगका आधारहरू पहिचान गर्नु ।
- ५.४२ गुरुयोजना अनुसारको संरक्षण, विकास र निर्माणका कामहरू गर्दा लाग्ने अनुमानित बजेट, समय र लागतका विषयहरू उल्लेख गर्ने ।
- ५.४३ माथि उल्लेखित कार्य तथा विषयहरूको नतिजा खाकाको रूपरेखा विकास गर्न ।

जनक पाध्या
महाशाखा प्रमुख

६. अध्ययन विधी

प्रदेश पर्यटन विकास गुरुयोजना निर्माणको क्रममा परामर्श सेवा प्रदायक संस्थाले आधुनिक अध्ययन विधि, सूचना प्रविधि एवं नवीनतम औजारहरूको प्रयोग गरी आवश्यक प्राथमिक तथा सहायक तथ्यांक एवं सूचना सङ्कलन, विश्लेषण र व्याख्या गर्नुपर्नेछ। अन्य विधिहरूका अलावा देहायका अध्ययन विधिहरूको समेत अधिकतम प्रयोग गर्नुपर्नेछ।

६.१ सूचना संकलन

यस गुरुयोजना निर्माणको लागि आवश्यक सूचना संकलनका लागि निम्न विधिको प्रयोग गर्नुपर्नेछ।

६.१.१ द्वितीय श्रोत

यस गुरुयोजना निर्माणको लागि आवश्यक सूचना द्वितीय श्रोत जस्तै: प्रदेशका प्रकाशन, केन्द्रिय तथ्यांक विभाग, संघीय पर्यटन मन्त्रालय, केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, संघीय अर्थ मन्त्रालय, पर्यटन बोर्ड आदिबाट संकलन गरिनेछ।

६.१.२ प्राथमिक श्रोत

गुरुयोजना निर्माणको लागि आवश्यक प्राथमिक सूचना निम्न श्रोतबाट संकलन गरिनेछ।

६.१.२.१ सरोकारवालासँग अन्तरक्रिया

गुरुयोजना निर्माण गर्ने क्रममा परामर्श सेवा प्रदायक संस्थाले प्रदेशका ९ वटै जिल्लामा सरोकारवालाहरूसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गर्नुपर्नेछ। छलफल तथा अन्तरक्रियाका सिलसिलामा विज्ञ, नागरिक समाजका प्रतिनिधी, सम्बद्ध कर्मचारी, नीति निर्माता, राजनीतिक दल, स्थानिय जनता लगायत पर्यटन क्षेत्र संग सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई समावेश गर्नुपर्नेछ।

६.१.२.२ स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन

यस गुरुयोजना निर्माणका क्रममा परामर्शदाता संस्थाको तर्फबाट स्थलगत अवलोकन र आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्क संकलन हुनेछ। प्रत्यक्ष अवलोकन मार्फत वास्तविक सत्य तथ्य नजिक पुग्ने मद्दत पुग्ने देखिन्छ। स्थलगत अवलोकनका बेला स्थानिय तह, जिल्ला समन्वय समिति, पर्यटन व्यवसायी, होटेल संघका प्रतिनिधी, तथा निजी क्षेत्रसँग हुने छलफलले योजना निर्माणमा सहयोग पुग्ने भएकाले परामर्श सेवा प्रदायक संस्थाले स्थलगत अवलोकनका साथै स्थानीयहरूबाट उनिहरूको आवश्यकता, प्राथमिकताका बारे सूचना लिनुपर्नेछ।

६.१.२.३ जानिफकारहरूसँग अन्तरवार्ता

सेवा प्रदायक संस्थाले आवश्यक प्रश्नावली बनाइ प्रदेशका पर्यटन विज्ञ र जानिफकारसँग अन्तरवार्ता लिइ सूचना संकलन गर्नुपर्नेछ।

६.१.२.४ गोष्ठी आयोजना

अध्ययन, छलफल तथा अन्तरक्रिया र स्थलगत अवलोकन कार्य सम्पन्न गरे पश्चात तयार पारिएको प्रारम्भिक मस्यौदा प्रतिवेदन उपर छलफल गरी सुझाव संकलन गर्ने कार्य आवश्यक रहेकाले परामर्श सेवा प्रदायक संस्थाले जिल्ला समन्वय समितिका प्रतिनिधी, स्थानीय तहका प्रतिनिधी, प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा प्रतिनिधी, राजनीतिक दलका प्रतिनिधी, नागरिक समाजका प्रतिनिधी, तथा सरोकारवालाहरूको उपस्थितीमा प्रत्येक जिल्लामा एउटा छलफल गर्नुपर्नेछ। साथै, प्रदेशका माननीय सांसद सदस्य, सरोकारवाला सरकारी/गैरसरकारी निकाय, पर्यटन व्यवसायी लगायतकी उपस्थितीमा प्रदेशस्तरमा सुझाव

जनक पाध्या
महाशाखा प्रमुख

प्रदेश सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
जयान, पर्यटन, योजना तथा सञ्चार विभाग
धनगढी, कैलाशी, नेपाल
२०७४

संकलनका लागि प्रारम्भिक एउटा गोष्ठी आयोजना गर्नु पर्नेछ र अन्तिम मस्यौदा प्रतिवेदनमा प्रदेशस्तरीय सरोकारवाला निकाय तथा जनप्रतिनिधिहरूको गोष्ठी आयोजना गरी प्राप्त सुझाव समेत समावेश गरी अन्तिम प्रतिवेदन मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ। उल्लेखित गोष्ठीहरूमा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयको उपस्थिती हुनेछ।

७. सेवा प्रदायक संस्था तथा मुख्य मुख्य जनशक्तिको योग्यता

मन्त्रालयबाट स्वीकृत मुल्याङ्कन मापदण्डका आधारमा आशयपत्रहरूको मुल्याङ्कन गरिने छ। जस अनुसार आशयपत्र पेश गर्ने संस्थाको कार्यअनुभव, सुदूरपश्चिम प्रदेशभित्र परामर्श सेवा प्रदान गरेको र विगत सात वर्षमा सम्पन्न गरेका समान प्रकृतिको कार्यअनुभवका आधारमा ४० अङ्क, मुख्य मुख्य जनशक्तिको योग्यता तथा अनुभवको आधारमा ५० अङ्क र संस्थाको पछिल्लो सात आर्थिक वर्षको कारोवार मध्ये उत्तम तीन वर्षको औषत कारोवार र भौतिक क्षमताको आधारमा १० अङ्क तय गरिएको छ। मुल्याङ्कन समितिले आवश्यक ठानेमा योग्यता तथा अनुभवका प्रमाणपत्रहरूको पुष्ट्याई गर्ने कागजातहरू माग गर्न सक्नेछ। आशयपत्र मुल्याङ्कनमा ६० वा सो भन्दा बढी अङ्क प्राप्त गर्ने आशयपत्रदाता मध्ये प्राप्ताङ्कको क्रममा उच्चतम अंक प्राप्त गर्ने सामान्यतया बढीमा ६ वटा आशयपत्रदाताहरूको मात्र संक्षिप्त सूची प्रकाशन गरिनेछ।

७.१ संस्थाको योग्यता

पर्यटन गुरुयोजना निर्माण गर्न आशयपत्र पेश गर्न इच्छुक फर्म, संस्था वा कम्पनी नेपालमा दर्ता भै नविकरण कायम भै मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएको, आ.व. २०७५/०७६ सम्मको करचुक्ता गरेको र परामर्श सेवा उपलब्ध गराउन अयोग्य नभएको स्वघोषणा समेत गरेको हुनुपर्नेछ।

७.२ परामर्शदाता टोलीको संरचना, अनुभव र योग्यता

पर्यटन गुरुयोजना निर्माणको लागि परामर्शदाताले निम्न बमोजिमको विषयगत विशेषज्ञता भएका विज्ञहरूको टोलीबाट पर्यटन गुरुयोजना निर्माण कार्य गर्नुपर्नेछ।

(क) मुख्य जनशक्ति:

क्र. सं.	विषयगत विज्ञ	संख्या	योग्यता र अनुभव	जिम्मेवारी तथा समय
१	योजना विज्ञ Team Leader	१	<ul style="list-style-type: none"> पर्यटन वा वाणिज्यशास्त्र वा समाजशास्त्र वा अर्थशास्त्र वा विकास योजना वा नीति निर्माणसंग सम्बन्धित विषयमा स्नातकोत्तर गरेको। विद्यावारिधी गरेकालाई प्राथमिकता दिइने छ। नेपालको योजना तर्जुमा वा अनुसन्धान वा मूल्याङ्कन कार्यमा कम्तीमा १० (दश) वर्षको कार्य अनुभव भएको। टोलीनेता भै कार्य गरेकालाई प्राथमिकता दिइने छ। नेपालको पर्यटन क्षेत्रबारे राम्रो ज्ञान भएको। 	टोली नेताको जिम्मेवारी गुरुयोजना निर्माणको समग्र दायित्व बहन गर्दै प्रतिवेदन तयार गर्ने सम्मका कार्य हुनेछन। टोली नेता नेपाली र अग्रेजी दुवै भाषामा प्रतिवेदन लेख्न निपूर्ण हुनुपर्नेछ। टोलीनेताको समय कार्यप्रारम्भ देखि कार्यअन्तसम्म ४ (चार) महिनाको हुनेछ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]
जनक पाध्या
महाशाखा प्रमुख

प्रदेश सरकार
सुदूरपश्चिम प्रदेश
उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
धनगढी, कैलाली, नेपाल
२०७४

क्र. सं.	विषयगत विज्ञ	संख्या	योग्यता र अनुभव	जिम्मेवारी तथा समय
२	पर्यटन वा संस्कृति विज्ञ	१	<ul style="list-style-type: none"> पर्यटन वा संस्कृति विषयमा स्नातकोत्तर गरेको । विद्यावारिधी गरेकालाई प्राथमिकता दिइने छ । नेपालमा पर्यटन सम्बन्धि योजना तर्जुमा वा अनुसन्धान वा मुल्याङ्कन कार्यमा कम्तीमा ७ (सात) वर्षको कार्य अनुभव भएको । नेपालको पर्यटन क्षेत्रबारे राम्रो ज्ञान भएको । 	दिइएको समय तथा अवधिभर पर्यटन विज्ञको रूपमा काम गर्ने र आफ्नो क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन लेखन गर्न टोलीनेतालाई सघाउने जस्ता कार्यका लागि करिब ९० दिन आवश्यक हुने अनुमान छ ।
३	सामाजिक विज्ञ	१	<ul style="list-style-type: none"> समाजशास्त्र/मानवशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर गरेको । विद्यावारिधी गरेकालाई प्राथमिकता दिइने छ । नेपालको योजना तर्जुमा वा अनुसन्धान वा मुल्याङ्कन कार्यमा कम्तीमा ७ (सात) वर्षको कार्य अनुभव भएको । नेपालको पर्यटन क्षेत्रबारे राम्रो ज्ञान भएको । 	दिइएको समय तथा अवधिभर सामाजिक विज्ञको रूपमा काम गर्ने र आफ्नो क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन लेखन गर्न टोलीनेतालाई सघाउने जस्ता कार्यका लागि करिब ९० दिन आवश्यक हुने अनुमान छ ।
४	आर्थिक विज्ञ	१	<ul style="list-style-type: none"> अर्थशास्त्र वा वाणिज्यशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर गरेको । विद्यावारिधी गरेकालाई प्राथमिकता दिइने छ । नेपालको योजना तर्जुमा वा अनुसन्धान वा मुल्याङ्कन कार्यमा कम्तीमा ७ (सात) वर्षको कार्य अनुभव भएको । नेपालको पर्यटन क्षेत्रबारे राम्रो ज्ञान भएको । 	दिइएको समय तथा अवधिभर आर्थिक विज्ञको रूपमा काम गर्ने र आफ्नो क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन लेखन गर्न टोलीनेतालाई सघाउने जस्ता कार्यका लागि करिब ९० दिन आवश्यक हुने अनुमान छ ।
५	वन तथा वातावरण विज्ञ	१	<ul style="list-style-type: none"> वन, वातावरण तथा प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन विषयमा स्नातकोत्तर गरेको । विद्यावारिधी गरेकालाई प्राथमिकता दिइने छ । नेपालको योजना तर्जुमा वा अनुसन्धान वा मुल्याङ्कन कार्यमा कम्तीमा ७ वर्षको कार्य अनुभव भएको । नेपालको पर्यटन क्षेत्रबारे राम्रो ज्ञान भएको । 	दिइएको समय तथा अवधिभर वन तथा वातावरण विज्ञको रूपमा काम गर्ने र आफ्नो क्षेत्रसंग सम्बन्धित तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन लेखन गर्न टोलीनेतालाई सघाउने जस्ता कार्यका लागि करिब ९० दिन आवश्यक हुने अनुमान छ ।
६	भौगोलिक सूचना प्रणाली विज्ञ	१	<ul style="list-style-type: none"> सम्बन्धित विषयमा स्नातक गरेको । स्नातकोत्तर गरेकोलाई प्राथमिकता दिइने छ । सम्बन्धित विषयमा कम्तीमा पाँच वर्षको कार्य अनुभव भएको । 	GIS mapping र विश्लेषणका लागि भौगोलिक सूचना प्रणाली विज्ञको कार्यावधि करिब ६० दिनको हुनेछ ।

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

जनक पाध्या
महाशाखा प्रमुख

क्र. सं.	विषयगत विज्ञ	संख्या	योग्यता र अनुभव	जिम्मेवारी तथा समय
७	सिभिल इन्जिनियर	१	<ul style="list-style-type: none"> सम्बन्धित विषयमा स्नातक गरेको । स्नातकोत्तर गरेकोलाई प्राथमिकता दिईने छ । सम्बन्धित विषयमा कम्तिमा पाँच वर्षको कार्य अनुभव भएको । 	पर्यटन पुर्वाधारको सर्भे, डिजाईन र विश्लेषणका लागि सिभिल इन्जिनियरको कार्यावधि करिव ९० दिनको हुनेछ ।

पुनश्च: मुख्य मुख्य जनशक्तिको हकमा सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम (६९) को खण्ड (च१) र खण्ड (च२) आकर्षित हुनेछ ।

(ख) सहायक जनशक्ति

१	तथ्याङ्क संकलक	१८	<ul style="list-style-type: none"> कुनै पनि विषयमा प्रविणता प्रमाणपत्र तह उत्तिर्ण वा १०+२ तह उत्तिर्ण भएको । 	विभिन्न जिल्लाहरुमा गई तथ्याङ्क संकलन गर्न सक्ने । तथ्याङ्क संकलकको कार्यावधि ३० दिनको हुनेछ ।
---	----------------	----	--	--

८. गुरुयोजना निर्माण गर्न आवश्यक सरसामानको (Logistic) व्यवस्था

यस गुरुयोजना निर्माणको लागि आवश्यक पर्ने सरसामानको (Logistic) व्यवस्था परामर्शदाता संस्था आफैले गर्नुपर्नेछ ।

९. गुरुयोजना निर्माणको समय:

यस गुरुयोजना निर्माणको समय सम्भौता भएको मितिले ४ (चार) महिनाको हुनेछ ।

१०. परामर्श सेवा प्रदायक संस्थाले पेश गर्ने प्रतिवेदनहरु:

- प्रारम्भिक प्रतिवेदन (inception report) र प्रस्तुति: अध्ययन गरिएका प्रतिवेदन तथा विवरण, प्रथम/दोस्रो श्रोतबाट संकलन गरिएका तथ्याङ्क, प्रश्नावली, गुरुयोजना तर्जुमा विधी सहितको कार्यहरु संलग्न गरी गुरुयोजना तयारीको लागि सम्भौता भएको मितिले १५ दिनभित्र कार्ययोजना सहितको प्रारम्भिक प्रतिवेदन यस मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- मस्यौदा प्रतिवेदन र प्रस्तुति: गुरुयोजना निर्माणका लागि कार्यक्षेत्रगत शर्त (TOR) मा उल्लेखित विषयहरुको तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण सहित सरोकारवालासंग अन्तरक्रिया, स्थलगत अध्ययन तथा अवलोकन, जानिफकारसंग अन्तरवार्ता, जिल्ला तथा प्रदेशस्तरका गोष्ठीबाट प्राप्त सुझाव सहितको मस्यौदा प्रतिवेदन र जिल्ला तथा प्रदेशस्तरमा गरिने गोष्ठी सम्बन्धी विवरण सम्भौता भएको ४ महिनाभित्रमा यस मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- अन्तिम गुरुयोजनाको प्रतिवेदन: प्रस्तुत मस्यौदा प्रतिवेदनमा जिल्ला तथा प्रदेशस्तरीय गोष्ठीबाट प्राप्त सुझाव समेत समावेश गरी नेपाली भाषामा लेखिएको पाँच प्रति र अंग्रेजी भाषामा लेखिएको एक प्रति प्रतिवेदन र सो को Softcopy, छुट्टै सारांश प्रतिवेदन (नेपाली र अंग्रेजी दुवै भाषामा) एक प्रति र तथ्याङ्क, नक्सा, सर्भे आदिका प्रतिवेदनहरु पनि यस मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । Softcopy पेश गर्दा .pdf format को फाईल स्वीकार्य हुनेछैन ।

११. भुक्तानीको प्रकृया (Payment System)

परामर्श सेवा प्रदायक संस्थालाई प्रदेश पर्यटन गुरुयोजना निर्माण वापतको रकम भुक्तानी प्रकृया प्रचलित कानून तथा सम्भौता बमोजिम हुनेछ ।

[Handwritten signature]

9

[Handwritten signature]
जनक पाथ्या
महाशाखा प्रमुख

